

STUDIE

PŘÍNOS VEDUT FRANTIŠKA RICHTRA K POZNÁNÍ LIDOVÉHO ODĚVU NA MORAVĚ V PRVNÍ TŘETINĚ 19. STOLETÍ

ALENA KRÍŽOVÁ

Ústav evropské etnologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity

ABSTRACT: In the first half of the 19th century, landscape paintings with historical buildings and townscapes became very popular. The vistas were complemented with figurative staffage representing city and village inhabitants. Franz Richter depicted the clothing of the people in great detail and supplied valuable information on clothing and folk costume in the Biedermeier period.

KEY WORDS: Vista - Biedermeier - Moravia - folk clothing - Franz Richter

Počátky české krajinomalby spadají do druhé poloviny 18. věku, její obliba však vzrostla na přelomu 18. a 19. století s atraktivní tematikou vedut zachycujících historická sídla. Díky pokroku v malířském vybavení, kdy byly k dispozici olejové barvy v tubě a grafitové tužky, se v 19. století rozšířila práce v plenéru, avšak mnoho krajin vznikalo v ateliérech jako montáž předepsaných schémat v kombinaci s autorskou fantazií. Sama realita byla považována za nedokonalou a úloha umělce spočívala v jejím dotvoření do heroické nebo idylické podoby. Byla stanovena určitá pravidla a zásady pro kompozice se skalami a útesy, dravými řekami, můstkami a dramaticky zamařenou oblohou nebo naopak arkadickou krajinou s polní cestou a potůčkem v letních měsících. Do osvícensky pojaté krajiny vnesl nastupující romantismus dramatickou představovanou architekturou a zároveň citovost danou figurální stafáží. Středoevropští malíři byli nuceni kompenzovat absenci antických chrámů a jejich ruin domácími motivy, a to především středověkými stavbami nebo jejich pozůstatky. Kromě zvyšujícího se zájmu o minulost vlastního národa a počínající památkové péče přispěla k zobrazování památek touha po ozvláštňení výjevu a tajemnosti, zprostředkovávané odbornou literaturou i beletrií. Romány s historickou tematikou a pověsti se staly oblíbenou četbou v širokých kruzích šlechticů i měšťanů a lákaly k osobním návštěvám objektů nebo alespoň jejich poznání prostřednictvím výtvarných děl. Populárními se staly drobné stavby rozmístěné v krajině nebo parku, jako např. altány, obelisky, náhrobky, kromě hradů také zámky a kláštery a scenérie z měst, zvláště lázeňských. Obrazy přenesené do grafické podoby, jednotlivé grafické listy či celé soubory shromážděné v albech byly natolik cenově dostupné, že se staly běžným artiklem v obchodech s uměleckými předměty a v knihkupectvích, kde byly určeny pro domácí zákazníky na výzdobu interiérů i pro turisty, kteří si je pořizovali na památku a připomenutí navštívených míst. Ve druhé polovině 19. století grafiky sloužily jako ilustrace v topografických pracích i populárních časopisech (BLAŽÍČKOVÁ-HOROVÁ 2001, 113–136; HNOJIL 2013).

Již od devadesátých let 18. století vznikaly v Čechách soubory grafických listů s pohledy na Prahu, další na lázeňská města (především Karlovy Vary a Teplice), na hrady a zámky. K nejstarším patří *Ansichten aus der Umgebung von Prag*, které vytvořil Antonín Karel Balzer (1771 Lysá nad Labem – 1807 Praha) kolem roku 1790, autor výjevů Krkonoš a Adršpašských skal z let 1792–1794. Dvacet osm pohledů na Prahu podle Filipa Hegera (1734 Kladruhy